

Szabad Demokraták, 1989/4-5. Egy "illegális" lap (Beszélő) bemutatkozik Újpesten

Témák. Népfelkelés és forradalom, Újpest, 1956
Munkás-érdekvédelem. Sztrájk és sztrájk-törvény;

A létminimum határán

Csak tudnám, minek az idézőjel a címben? — morfondíroztam, míg elfoglaltam a helyemet a jócskán megtelt nézőtéren.

Illegális lap a Beszélő? (Gondolom a szabad demokrata körökön innen és túl ezt a lapot bővebben "bekerferálni" nem kell.) Az ám, a javából. Az volt, amikor a magyar "legalitás" a társadalmi tetszhalál volt. Amikor pár tucaj lesajnált, avagy a köznyugalmat háborító "pernahajdernek" mondott ügyétől-bajától eltekintve a hazudozásnak, a hitvány kis magán-kompromisszumoknak, "mi vagyunk a legvidámabb barakk" szemléletnek volt legalitása. Ezt a legalitást tette meg anno 1981-ben a Beszélő, s nyomában a többi független lap és könyvkiadó. Köszönöt érte a 25. számához érkezett "leglegálisabb illegális" lapunknak.

A lapbemutatózás mondta el Köszeg Ferenc, az SZDSZ ügyvivője, egyben a Beszélő egyik szerkesztője - mi tagadás, csak ürügy arra, hogy közös dolgainkról, nehéz múltunkról, forrongó jelenünkről - megannyi olyan témáról, amiről a Beszélő mindig is beszélt - beszélhessünk.

Mécs Imre - maga is volt 56-os elítelt - a forradalom mártírjár nevében beszélt.

Döbbenetes volt nekünk - mondta Mécs Imre - hogy bár Újpesten a forradalom lázas napjaiban példás volt a rend, egyetlen atrocitás, erőszakcselekmény sem történt, mégis, micsoda kegyetlenséggel lépett fel itt a megtört. Az újpesti forradalmi (nemzeti) bizottság 10 tagját ítelték halálra, s hetukor a közkegyelmet ígérő Kádár János nevével fémmelzett "vérszivárgó" évadján az ítéletet végrehajtották. Kivégezték a köztiszteletben álló - az elnyomottakért mindig szót emelő - dr. Rajki Márton ügyvédet. Az ő sorsa kivételesen tragikus, mivel alig 10 évvel korábbi, zsidó származása miatt, egész

családját egy másik diktatúra írtotta ki Auschwitzban. Kivégezték Cseh Károly munkást. Kivégezték Gábor Lászlót, aki az orvosgyetemet hagyta ott, hogy nyomorgó családján segítsen; beállt ipari munkásnak. Kivégezték Kósa Pált, aki a siralomházban felvágta ereit, de a "jóságos" raborvosok helyrehozták egészségét, és pótlólagosan küldték a bíróra...

A féktelen terror - vélekedett Mécs Imrével együtt Morvai László is, az Újpesti Nemzeti Bizottság egykori tagja talán éppen azért rendezett itt kivételosen kegyetlen véres aratást, mert nem tudta megbocsátani, hogy az ország egyik legnagyobb munkáskerülete szinte órák alatt valóban bizonyította: a munkásság igenis képes rá, hogy megteremtse valódi, saját hatalmát.

Néma csend van az ilyen szavakat bizonyára nemigen hallott teremben, míg Mécs Imre elősorolja (lásd Beszélő 19. szám): 1848-49 után 120, 1918-19 után 70, 1945-

- 2 -

47 után háborús bűnökért 189 -- összesen 379 személyt ítéltek halálra. Ezzel szemben az 1956 utáni leszámolás egymagában legszerényebb számítások szerint 500- nál több halálos ítélettel "minősíti" magamagát. történelmünk e tragikus lapjain.

Havas Gábor szociológus ugyancsak számokat sorol. Ha nem is kivégezettek, de a nyomorúságra, szegénységre ítéletekről ad számot. 1989-ben az újpesti családok 40%-a tengődik a létminimum alatt.

Vass István (SZDSZ ügyvivő) vasesther gályos azt hangoztatta: elérkezett az ideje, hogy a munkások végre megalakíthassák a párt- állam túrhetetlen onkényes, korrupciós és hozzá nem mért túlhatalmával szemben saját érdekeiket védő, szabad szakszervezetüket.

A legtöbb hozzászóló is az állami korrupcióról, a fejvesztett kapkodásról, kiáltalanságról, s az egyre romló életkörülményekről szolt. Meg arról, hogy az

emberek többsége ma is fél. A hatalomnak a nyers erőszaktól az ezernyi alattomos munkahelyi "trükkig" gazdag eszköztára van - így egy hozzászóló - "hogy megleckéztesse a hőbörgőket". A titatallabb hozzászólók viszont inkább "hőbörgés- paródiák" mutatkoztak. Sokan egy reális munkás-érdekvédelmi szervezet gondolatával rokonszenveztek.

Egy hozzászóló (közgazdász, aki diplomáját a Szovjetunióban szerezte, ahol - így a felszólaló - 5 év alatt nem tudtak neki megmagyarázni, mi az, hogy szocializmus) súlyos kérdést tett fel: Ki a felelős a Mécs Imre által ismertetett rettenetes "vérbosszúért"? Hogyan tud a társadalom újabb gyűlölet-kitérés nélkül leszámolni - pontosabban elszámolni - a rémtettekkel?

Eörsi István író (szintén egykori 56-os elítelt) próbált meg válaszolni.

Mindentéle jogi igazságtételnél sokkalta fontosabbnak tartom - mondta, hogy a tár-

sadalom végre morálisan ítélezhesse. A megalázottakat és megfélemlítetteket - ez a legkevesebb - 32 év után megilleti az igazmondás joga! Jogot kell szerezniünk ahhoz, hogy a bűnökre és a bűnösökre ujjal mutathassunk. Mondhassuk ki azokra, akiket illet a vád: "Te vagy az a Káin, ki megölted Ábelt!"

Az est végén sok távozonak már a kezében volt a kultúrhausi előtérben megvásárolt "illegális lap", a Beszélő 25. száma.

Remélhetőleg a vitázó és a Beszélő olvasó publikumnak hasznosabb volt ez a nap, mint annak a "másik közönségnek", akik pártunk és kormányunk fülei számára bizonyára kellemes csengésű üzenetet kiáltottak a büfé biliárdasztalai mellől:

"Nemhogy inkább piánítottok meg zsu gáznalok! Abból gond nem lehet!"